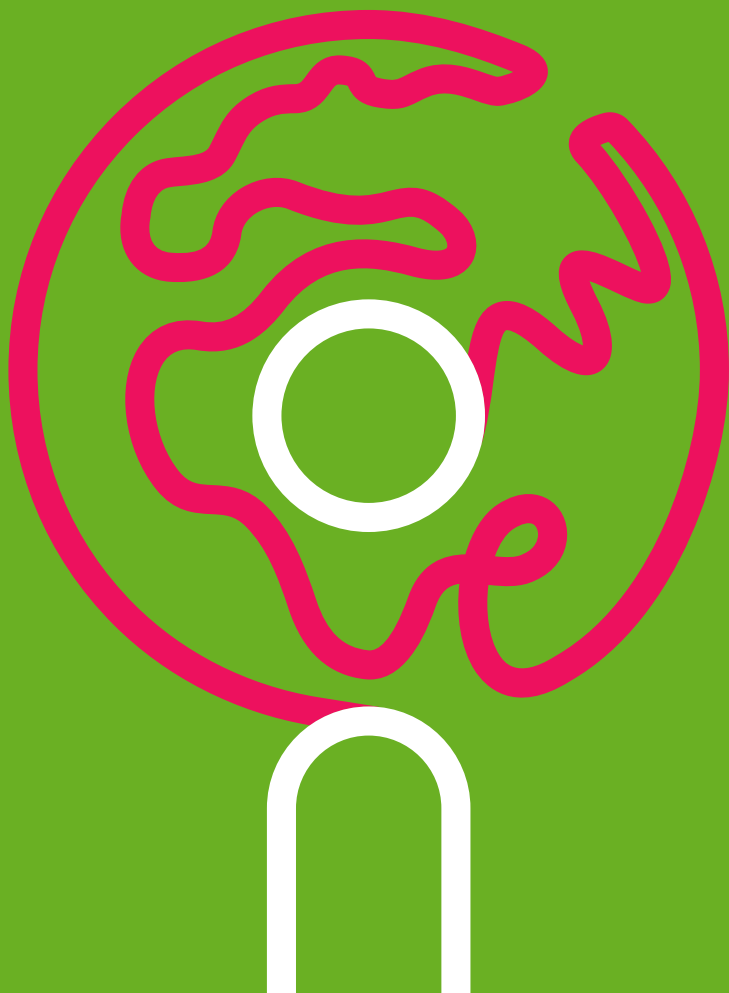



# De maatschappelijke impact van de energietransitie

White paper - mei 2017



  
innogy

# De maatschappelijke impact van de energietransitie

Een uitgave van innogy  
mei 2017

Deze white paper kwam tot stand op basis van een dialoog tussen deelnemers aan de 'i-talk' over de maatschappelijke impact van de energietransitie, georganiseerd door innogy te Utrecht op 11 april 2017.



**Een duurzaam energiesysteem creëren voor huidige en toekomstige generaties. Daar staan we voor.**

Nederland zal, net als Europa en de rest van de wereld, een forse reductie van energiegebruik moeten bewerkstelligen en de overstap moeten maken van fossiele naar duurzame energie. De urgentie van die opgave is groot. Klimaatverandering bedreigt het menselijk leefmilieu, fossiele energiebronnen raken uitgeput. De aarde leefbaar en veilig houden, voor onszelf en voor toekomstige generaties – dat is dé opgave van deze tijd. Op de Klimaatconferentie van Parijs eind 2015 is in dat verband een belangrijk doel geformuleerd voor 2050: een CO<sub>2</sub>-neutrale wereld.

**Er gebeurt al veel, maar het is niet genoeg. we moeten verdergaande stappen zetten.**

Op lokaal, regionaal, landelijk, Europees en mondiaal niveau werken overheden, bestuurders, bedrijven en (collectieven van) bewoners inmiddels aan de reductie van het energiegebruik en aan aanwending van alternatieven voor fossiele

brandstoffen. Aansprekende voorbeelden zijn er in overvloed, in binnen- en buitenland. Koplopers in Nederland zijn bijvoorbeeld de NS en ProRail (die hun kantoren, stationsgebouwen en wissels verwarmen met groen gas van innogy/Essent) en a.s.r. (dat zijn hoofdkantoor in Utrecht volgens de allerhoogste energiestandaarden heeft laten renoveren). Opwekking van windenergie op zee heeft eindelijk de wind mee, dankzij spectaculaire kostendalingen die lang voor onmogelijk werden gehouden.

Het is niet moeilijk om een lijst met best practices samen te stellen. Maar er is vooral nog heel veel te doen. Veelzeggend is dat het thema in de verkiezingscampagnes voor de Tweede Kamer van 2017 nauwelijks een rol speelde. Dat zegt iets over de échte opgave. Die ligt ergens anders.

### **It's not the technology, stupid!**

#### **De menselijke factor wordt beslissend.**

Het energietransitievraagstuk wordt nog steeds vooral technologisch en institutioneel benaderd. Natuurlijk is het van belang dat we een antwoord vinden op de vraag hoe we elektriciteit moeten bufferen. Of waar we CO<sub>2</sub> opslaan, zolang de energietransitie niet compleet is afgerond. En wie welk deel van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid moet nemen.

Maar dit gaat om méér dan technologie. Voor technische vragen zullen ingenieurs altijd een oplossing vinden. Alleen al aan de TU Delft zijn er duizend onderzoekers continu mee bezig. Het gaat ook om meer dan governance. Dit gaat over energiebewustzijn. Over dat wat zich in de hoofden van mensen afspeelt. De echte vragen luiden: hoe krijgen we breed draagvlak voor de transitie, zodat die écht slaagt? Hoe krijgen we mensen in beweging? Hoe zit het bijvoorbeeld met de kosten? Is de transitie wel betaalbaar en zijn we daar eerlijk over? Waar komt de rekening straks terecht?

Als we die vragen niet goed kunnen beantwoorden, halen we het doel zeker niet. Want als draagvlak ooit onontbeerlijk is, dan nu. De energietransitie gaat ons allemaal aan en wordt alleen dankzij gezamenlijke inspanning een succes.

**De burger is de grote afwezige in dit verhaal.**

**Dat vraagt om een agenda voor de directe toekomst.**

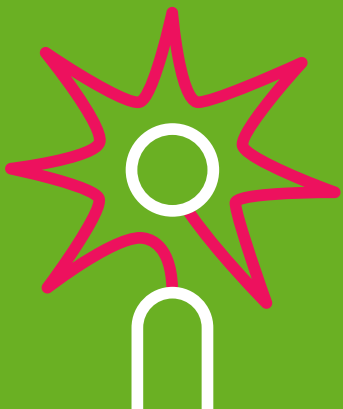
Het bedrijfsleven – zowel in de energiesector als daarbuiten – ziet inmiddels grote kansen in de energietransitie en grijpt die kansen ook met beide handen. Duurzaamheid is een no-brainer, er kan geld aan worden verdiend. Maar hoe zit het met de burger? De burger als consument, als bewoner van de stad, of van de polder, 's ochtends uitkijkend op een nieuw windpark? De burger die een sociale huurwoning bewoont en vooral bezig is om rond te komen in het dagelijks leven? Door welke triggers gaat hij of zij het energietransiethema ook interessant, belangrijk en kansrijk vinden en stapt hij in?

Het antwoord op die vragen moet worden gevonden, en wel binnen afzienbare tijd. Pasklare antwoorden zijn er nog niet. Wel kunnen we nu een actieagenda formuleren waarmee alle partijen aan de slag kunnen, ieder op hun eigen terrein.



# Actieagenda

- 01 Wees eerlijk en transparant over de kosten
- 02 Formuleer een positieve drijfveer
- 03 Durf na te denken over ongebruikelijke stappen
- 04 Heb oog voor de verliezers
- 05 Kijk verder dan technologie
- 06 Stop met praten, ga aan de slag



# 01

## **Wees eerlijk en transparant over de kosten**

Volledige elektrificatie, reductie van energiegebruik én de overstap naar alternatieve brandstoffen, zal onvermijdelijk (hogere) kosten met zich meebrengen. Dat verhaal zal eerlijk moeten worden verteld. We moeten duidelijkheid bieden over de vraag wat de energietransitie kost en hoe je die kosten terugvindt op bijvoorbeeld je energienota en via de inkomstenbelasting. De sector – overheid, energieleveranciers – zal transparant moeten zijn over doelen, acties en bijbehorende kosten. Deze transparantie wordt een kritische succesfactor. Want mondige burgers zoeken tegenwoordig hun zaken zelf uit, of ze nu hoog of laag opgeleid zijn. Intransparantie wordt niet geaccepteerd.

# 02

## **Formuleer een positieve drijfveer**

Veel innovaties in het verleden leidden tot daling van de kosten en stijging van het comfort. Dankzij aardgas konden we afscheid nemen van kolengruis en fijnstof. De bonus van de transitie van gas naar elektra is minder tastbaar. De driver is nu vooral negatief gedefinieerd: smeltende ijskappen, extreme neerslag, hitte in de stad. Maar die fear appeal werkt niet. We zullen een positieve drijfveer moeten formuleren en die lang – decennialang – moeten volhouden, ook als andere wereldproblemen soms urgenter lijken. Die drijfveer moet zeer concreet, op het allerlaagste schaalniveau worden geformuleerd. Kritische burgers krijg je niet zomaar mee in transitie die puur institutioneel worden bedacht en begrepen. Dat geldt niet alleen voor de energietransitie, maar ook voor de overgang naar een nieuw pensioenstelsel of contra-intuïtief watermanagement ('ruimte maken voor water').

# 03

## **Durf na te denken over ongebruikelijke stappen**

De verkeersveiligheid verbeterde sterk toen autogordels en bromfietshelmen eindelijk wettelijk verplicht werden gesteld. Precies zo zullen we het moeten aandurven – gezien de toenemende onveiligheid van de planeet – om ook op energiegebied afscheid te nemen van vriendelijk, maar vrijblijvend prikkelen en verleiden. Laten we ieder geval nadenken over verplichtende (maar positief geformuleerde) maatregelen. Ook een andere opzet ('vergroening') van het starre fiscale stelsel zou bespreekbaar moeten zijn.

# 04

## **Heb oog voor de verliezers**

Net als de globalisering en de flexibilisering kent de energietransitie ook verliezers: of het nu de arbeiders in de kolen-sector zijn of burgers die niet kunnen aanhaken wegens gebrek aan financiële middelen. De energietransitie kan tot een verdere verdieping van een toch al bestaande kloof in de samenleving leiden: die tussen arm en rijk. Als duurzame energie een aangelegenheid wordt van degenen die het kunnen betalen, zijn we nog verder van huis.

# 05

## **Kijk verder dan technologie**

De energietransitie gaat om meer dan techniek. Het gaat in wezen om de transformatie van de ene orde naar de andere. Zowel in de economie (de manier waarop we waarde creëren), de maatschappij (de manier waarop we in een decentraal, democratisch energiesysteem met elkaar zullen werken) en de instituties. Een échte transitie vereist een overstap naar een samenleving die is gebaseerd op samenwerking, op een geheel dat groter is dan de som der delen.

# 06

## **Stop met praten, ga aan de slag**

Er is genoeg gepraat en gedebatteerd. Dat is zeker niet zinloos geweest: brede lagen van de samenleving zijn er inmiddels van overtuigd dat we aan de slag moeten. Daarbij helpt dat we ons realiseren dat er méér is dan economie. Duurzaamheid is verankerd in het DNA van steeds meer ondernemingen. Dat betekent dat er een vruchtbare bodem ligt. Nu zullen we moeten handelen vanuit die waarden. We hebben geen tijd te verliezen.



# Colofon

## **Uitgave**

innogy, april/mei 2017

## **Informatie**

Deze white paper kwam tot stand op basis van een dialoog tussen deelnemers aan de 'i-talk' over de maatschappelijke impact van de energietransitie, georganiseerd door innogy te Utrecht op 11 april 2017, met als gastheer Patrick Lammers, CEO Essent/Country Chair innogy Nederland. De deelnemers: Sandor Gaastra, DG Energie, Telecom en Mededinging Ministerie van EZ; Gertjan Lankhorst, voorzitter VEMW; Dick Weiffenbach, Market Segment Leader Power & Utilities EY; Michel Verwoest, lid Raad van Bestuur a.s.r.; Joep Brouwers, Vice Director Brainport Eindhoven; Jacob Froling, European Sector Leader Power & Utilities Arcadis; Erik van Engelen, directeur UNETO-VNI; Jan Marc Berk, directeur Divisie Economisch Beleid & Onderzoek DNB; Maud Hoezen, directeur Mitros; Tim van der Hagen, voorzitter College van Bestuur TU Delft; Arash Aazami, Founder Kamangir.

## **innogy**

innogy is een internationaal, innovatief en duurzaam energiebedrijf. Het is de blauwdruk voor een modern energiebedrijf en het antwoord op de grote trends die de energiesector wereldwijd, en in Europa in het bijzonder, veranderen: decarbonisatie, decentralisatie en digitalisering. Deze trends zijn terug te vinden in de drie belangrijkste werkgebieden: Grid & Infrastructure, Retail en Renewables. In Nederland is innogy actief met de retailmerken Essent, energiedirect.nl en Powerhouse en op de Belgische markt met Essent.be. Daarnaast zorgt innogy Windpower met een groot portfolio aan windparken voor de productie van elektriciteit.

